

DIENST

Barmhartige houding naar vluchtelingen

Eigentijdse kerk met tegengeluid

Maar ik ben het er helemaal niet mee eens!

Gemeenschap is geen toverwoord

Predikant als schaap met vijf poten

65e jaargang nummer 2

zomer
2017

In dit nummer

Redactioneel
Een uurtje of een dag Anne Jan Kruizinga

Vluchtelingen
Cijfers worden mensen Derk Jan Poel

Recensie
Pleidooi voor barmhartig christendom Derk Jan Poel

Terugblik
Eigentijdse kerk met tegengeluid Kees van Dusseldorp

Vraag & antwoord
Maar ik ben het er helemaal niet mee eens!

Bijbel op bezoek
Leg je bezem neer Janita Geertsema

Praktijkcentrum
Samen drinken uit de Bron Hans Schaeffer

Predikant
Schaap met vijf poten Henk Geertsema

Diaconaal Steunpunt
Inspirerende voorbeelden

ZorgMaatje Oegstgeest

Column
De baas willen zijn Almatine Leene

Kerkrecht
Geestelijk leiding geven Kornelis Harmannij

DIENST

65e jaargang
nummer 2
zomer 2017

DIENST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Henk Geertsema, Zwolle
Kees van Dusseldorp, Schildwolde
Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, hoofdredacteur
Derk Jan Poel, Meppel
Jacqueline van der Ziel, Zwolle, eindredacteur

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Beeklustweg 11
7335 JB Apeldoorn
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
(tevens retouradres voor onbestelbare verzendingen)
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk/per e-mail** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl
ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel Een uurtje of een dag

Anne Jan Kruizinga

“De gemeente viert de zondag als dag van Christus’ opstanding. De kerkenraad roept de gemeente daarvoor samen in openbare kerkdiensten, als regel twee maal per zondag”, zo staat te lezen in artikel C36.1 van de kerkorde binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.

Ook in kerkordes en reglementen van andere kerken kom je iets dergelijks tegen. In de praktijk zien we dat in veel kerken het bezoek aan de tweede dienst aan het afnemen is. Sommige kerken hebben zelfs al, buiten de kerkelijke afspraken om, afscheid van de middagdienst genomen. Andere kerken proberen de kerkzaal weer wat voller te krijgen door de middagdienst samen met een andere gemeente te houden. Veel mensen denken dat die middagdienst zijn langste tijd wel heeft gehad. Laat ik er maar niet op vooruit lopen.

Uitslapen

Onlangs kwamen onze kerkdiensten in een gesprek met wat oudere jongeren aan bod. Ik heb hen uitgedaagd om eens 'op de stoel van de kerkenraad' te gaan zitten en te proberen op een verantwoorde manier onze kerkdienst(en) in te vullen. Het zal niemand verbazen dat ze één kerkdienst op een zondag genoeg vinden. Met als argument dat je nergens in de Bijbel tegenkomt dat je twee keer moet

Het opvallendst vond ik dat zij voor die ene kerkdienst óók een aanvangstijd noemden, namelijk 11 uur. Dat had te maken met vijf dagen naar school en op zaterdag werken in een supermarkt die tegenwoordig al om 8 uur open gaat. Tja, dan blijft de zondag als enige dag in de week over om eens een keertje uit te slapen. Zeker wanneer je op zaterdagavond/nacht met je vrienden bent uitgeweest.

Op dat moment vroeg ik mezelf af of wij in onze kerken die discussie over de tweede dienst niet veel 'te smal' houden. Gaat het nou echt over dat ene uurtje op de zondagmiddag waar we ons druk over maken?

Koopzondagen

We leven in een tijd waarin de zondag een andere invulling heeft gekregen. Zo is in de laatste tien jaar het aantal koopzondagen drastisch toegenomen. En de verwachting is dat die ontwikkeling verder gaat. Ook onze jongeren worden voor die taken gevraagd. In sommige gevallen is dat zelfs een voorwaarde om een contract bij een bepaalde winkel te kunnen krijgen. Soms wordt werken op zondag zelfs dubbel uitbetaald. Het zijn verleidingen waaraan de oudere generaties in de kerk nooit zijn blootgesteld.

Zou de discussie daar niet over moeten gaan? Over de vraag hoe we in 2017 invulling kunnen/moeten geven aan het vierde gebod. De zondag als een geschenk van God. Een dag waarop we andere christenen en God mogen ontmoeten in de kerk. Een dag met tijd voor elkaar, voor je gezin, je familie, de natuur, enz. Een rustdag die je nodig hebt om die andere zes dagen je werk te kunnen doen.

Vluchtelingen

Cijfers worden mensen

Derk Jan Poel

Smaakmakers voor een barmhartige houding

We hebben te maken met de grootste vluchtelingenstroom sinds de Tweede Wereldoorlog. Wereldwijd zijn 65 miljoen mensen verdreven van huis en haard door oorlog, terreur, extreme armoede en klimaatverandering. Het grootste deel zoekt bescherming of in eigen land of in buurlanden. Een deel komt naar Europa en daardoor krijgen ook wij er mee te maken.

Het gaat om een omvangrijk en complex vraagstuk en structurele oplossingen zijn nog ver weg. Ondertussen lijkt het debat over vluchtelingen er eentje van uitersten: 'grenzen dicht' of 'iedereen is welkom'. In de samenleving en de kerk zien we aan de ene kant een grote bereidheid om te helpen, maar er spelen ook gevoelens van angst en onzekerheid. Hoe zit het eigenlijk met onze houding als christenen? Hoe praten wij over vluchtelingen en welke motieven en belangen klinken daarin door? Wat hoor en zie je daarin terug van de grondregels van Gods Koninkrijk?

Geen pasklare antwoorden

Bisschop Gerard de Korte schrijft in zijn essay 'Vrede, gerechtigheid en duurzaamheid':
"De vragen rond vrede en gerechtigheid zijn immens en complex. De weg van de eenvoudige recepten is afgesloten en daarom is het goed om bescheiden te blijven. Ook wij hebben geen pasklare antwoorden. Maar christenen zijn wel geroepen om hun uitermate grote verantwoordelijkheid te erkennen (...) Van christenen wordt een inzet gevraagd die voortkomt uit ons geloof in God en zijn genezende handelen in Christus. Wij kennen

Christus als Degene die armen uitzicht biedt en zieken troost. Wij kennen Christus als Degene die onze schuld heeft verzoend en op de Paasmorgen de dood heeft ontwapend. In Hem heeft Gods herschepping van de wereld een begin gekregen (2 Korinthe 5,17) (...) Christenen hebben geen patentoplossingen voor de grote noden van onze huidige wereld, maar als Christus de bron van ons leven vormt en wij in de kracht van de Geest ons bestaan inrichten, kunnen wij zeker instrumenten worden in Gods hand."

We mogen instrumenten zijn in de handen van een barmhartige God. In zijn boek 'Barmhartig leven' noemt Arthur Alderliezen vijf smaakmakers die nodig zijn voor een barmhartig christendom. Wat mij betreft zijn het belangrijke ingrediënten voor onze houding naar vluchtelingen en asielzoekers. Hieronder werk ik ze kort uit.

Zelfverloochening

Deze eerste smaakmaker botst flink met de drive naar zelfontplooiing die zo sterk aanwezig is in onze samenleving. Het staat haaks op de 'dikke ikke mentaliteit' die van nature in ons allemaal zit. Toch hoort het bij het navolgen van Jezus. In Filippenzen

De 'dikke ikke mentaliteit' zit van nature in ons allemaal

2 lezen we hoe Jezus zichzelf verloochende en worden we nadrukkelijk opgeroepen om die gezindheid van Jezus ook te hebben. Dat betekent dat we onze wil en onze ik-gerichtheid aan Hem overgeven. Alleen zo zijn we in staat tot de liefde die God bedoelt wanneer Hij ons opdraagt onze naaste lief te hebben als onszelf.

Zelfverloochening is het bewust kiezen van een nederige houding, waarbij je het belang van anderen op het oog hebt en de ander uitnemender acht dan jezelf. Het is de ander aanvaarden en opbouwen *ten koste van je eigen belang*. Dat is alles behalve een makkelijke opgave. Zelfverloochening drukt ons ver uit onze *comfortzone*. Kijk maar naar Jezus. Zelfverloochening begin bij Hem! Zijn houding was niet gebaseerd op zelfverwezenlijking of angst, maar kwam voort uit een radicale gerichtheid op zijn Vader en op de mensen om Hem heen. Hij koos er voor om te dienen. En wij mogen achter Hem aan gaan en leren ons leven steeds meer aan Hem toe te vertrouwen en zijn gezindheid uit te stralen. Ook in onze houding naar vluchtelingen.

Onvoorwaardelijke naastenliefde

Jezus roept ons op om onze naaste lief te hebben als onszelf. Dat is een oproep die dicht op de huid komt. Want als een schriftgeleerde vraagt wie dan die naaste is, zet Jezus twee bevolkingsgroepen tegenover elkaar die elkaar vijandig gezind waren en op elkaar neerkeken. In navolging van de Samaritaan

Jezus draagt ons op om onze vijanden lief te hebben

Jezus vraagt van ons wat Hij zelf eerst voor ons deed! Vroeger waren wij vijanden van God, maar Jezus gaf alles op om die vijandschap om te zetten in vriendschap (Rom. 5:10). Hij kwam naar onze wereld om ons leven te geven in overvloed. Vanuit die realiteit vraagt Hij van ons een onvoorwaardelijke naastenliefde, ook voor vluchtelingen, ongeacht hun aantal, religie, achtergrond en motieven.

Mededogen

God houdt van ons met compassie en barmhartigheid. Compassie betekent medelijden, samen lijden, niet onverschillig blijven voor andermans verdriet en pijn. Dat is het beeld dat de Bijbel geeft van Jezus. De Zoon van God wordt geraakt door onze ellende, behoeftes en lijden. Hij droeg onze ziekten en nam ons lijden op zich en zijn striemen hebben ons genezen (Jes. 53). Onze compassie wordt gevoed met het besef dat we zelf zondaars zijn die worden gered door een barmhartige God. Dat is het beste medicijn tegen onverschilligheid ten opzichte van andermans lijden en verdriet.

Mateloos wegschenken

Zelfverloochening, mededogen en onvoorwaardelijke naastenliefde kunnen grote offers vragen. Niet alleen qua tijd en geld, maar ook als het gaat om ons comfortabele leven. Jezus werd arm omwille van ons, zijn vijanden. Dat evangelie maakt gul en zet aan tot delen! En dan deel je niet alleen van wat je over houdt, maar geef je totdat je iets van de pijn en het gemis van de ander mee gaat ervaren en dragen. We kunnen in Nederland niet alle problemen oplossen. Maar laten we ook niet net doen alsof onze welvarende samenleving kraakt onder de asielzoekers. Volgens de begroting

van 2015 gaf Nederland 632 miljoen euro uit aan asielzoekers. Hoewel dat best een fors bedrag is, gaat het om slechts 0,24 procent van de totale overheidsuitgaven. Ter vergelijking: aan ouderenzorg werd bijna dertig keer zoveel uitgegeven. Daarnaast wordt op de opvang van vluchtelingen flink bezuinigd: van 746 miljoen in 2013 naar 582 miljoen in 2018.

Gezichten krijgen namen en verhalen worden mensenlevens. © Fotomovimiento/lickr

Tijd en aandacht

Omdat het probleem zo enorm is, kan het je makkelijk overweldigen. Maar van ons wordt niet gevraagd om het probleem op te lossen. Richt je maar op die enkeling en als je die ander ontmoet, ontdek je dat hij of zij eenvoudigweg een medemens is. Geen tegenstander en ook geen onderdeel van een probleem, maar een mens van vlees en bloed, geschapen door God. Wie een vluchteling de hand heeft gedrukt, ontdekt dat die hand van hetzelfde materiaal is gemaakt als je eigen hand. En dan worden cijfers mensen en krijgen gezichten namen en worden verhalen mensenlevens. Je zult nooit meer hetzelfde denken over deze ingewikkelde problematiek.

Als je die ander ontmoet, ontdek je dat hij of zij een medemens is

Tijd en aandacht zijn schaars in onze samenleving. Voor een vluchteling zijn tijd en aandacht heel belangrijk. En juist in ons optrekken met anderen kunnen we veel laten zien van wie Jezus is. Immanuel betekent *God met ons*. Jezus kwam naar deze wereld en woonde *met* ons. Zo werkt God en zo mogen ook wij aan de slag.

Jezus mislopen

Ook al hebben we geen oplossingen voor de grote nood in onze wereld, we mogen instrumenten zijn in de handen van een barmhartige God. Ik hoop daarom dat bovenstaande smaakmakers te proeven zijn in onze

houding en ons handelen. Want in elke mens in nood komt Jezus zelf tot ons en doet een beroep op onze bereidheid om zorg en hulp te verlenen. Hij vraagt ons om barmhartig te zijn zoals Hij. Of zoals Alderliesten zegt in 'Barmhartig leven': "Zeker. Je kunt vrezen voor een terrorist die gemaskeerd als vluchteling Europa binnenkomt. Maar er dreigt een groter gevaar. Je zou Jezus Christus mis kunnen lopen door Hem niet gastvrij te onthalen (zie Mat 25:41-43)."

Leestip

Prof. Ad de Bruijne schreef een advies met betrekking tot asielzoekers en kerkelijk (diaconaal) beleid. Je vindt deze op de website van het Diaconaal Steunpunt onder Gemeente & Samenleving > onderwerpen > asielzoekers.

Recensie

Pleidooi voor barmhartig christendom

'Barmhartig leven' van Arthur Alderliesten is een pleidooi voor een barmhartig christendom. Het is een oproep voor een barmhartige levensstijl in een wereld die zich vooral laat kennen als onbarmhartig. "Wat moet je aan met de onbarmhartige, onchristelijke, zelfs antichristelijke machten in de wereld?"

Het antwoord van Alderliesten, directeur van de VBOK, is een barmhartig christendom en een barmhartige levensstijl. In het boekje wordt dit praktisch gemaakt aan de hand van de zeven werken van barmhartigheid. Het is een boekje dat gemakkelijk leest, maar hier en daar wel schuurt. Dat kan ook niet anders bij een thema als barmhartigheid. Want het kost je wat: je geld, je tijd en ten diepste je hele leven.

Barmhartigheid is een levensstijl die antichristelijke machten irriteert

Opzet van het boek

Elk hoofdstuk wordt vooraf gegaan door een afbeelding en beschrijving van een paneel uit het schilderij van de werken van barmhartigheid van de meester van Alkmaar. Het eerste hoofdstuk geeft antwoord op de vraag waarom barmhartigheid juist in onze tijd zo belangrijk is. De auteur laat verder zien dat barmhartigheid ook voor protestanten een belangrijk thema is. Hoewel de Rooms-Katholieke Kerk vanouds meer aandacht had voor werken van barmhartigheid, werden goede werken ook door de reformatoren hoog geacht. Het hoofdstuk eindigt met een waarschuwing. 'Verwacht

Een christen is niet spraakmakend, maar smaakmakend

geen applaus. Barmhartigheid is een levensstijl die antichristelijke machten irriteert en die tot reactie leidt. 'Je bent gewaarschuwd!

De rest van het boek behandelt vervolgens de zeven werken van barmhartigheid. Het helpen van de hongerigen en dorstigen is samengevoegd tot één hoofdstuk. Voor elk van de zeven werken wordt eenzelfde vorm gekozen. Het begint met het beschrijven van een bijbelse grond. Vanuit het leven en schrijven van Dietrich Bonhoeffer wordt elk werk van barmhartigheid verder geïllustreerd. Zo krijg je als lezer een boeiend inzicht in hoe deze werken plek hadden in het leven van de Duitse verzetstheoloog.

Vervolgens wordt gekeken naar het hier en nu. Het was mooi geweest als dit wat meer praktisch was uitgewerkt met een paar concrete voorbeelden. Nu blijft de vraag soms wat hangen hoe je hier als kerk en als christen nu werk van kunt maken.

Elk hoofdstuk eindigt tenslotte met het grote perspectief van Gods komende Rijk. Na elke bespreking van een van de werken van barmhartigheid volgt een korte tekst die als spiegel dient en je aanzet tot zelfreflectie.

Vijf smaakmakers

“Een christen is niet spraakmakend, maar smaakmakend”, aldus de schrijver in het eerste hoofdstuk. En vervolgens worden vijf smaakmakers genoemd die nodig zijn voor een barmhartig christendom. Deze smaakmakers worden gepositioneerd tegenover vijf heersende, maatschappelijke wansmaken. Het is jammer dat deze opsomming niet verder wordt uitgewerkt, want het zijn scherpe, veelzeggende tegenstellingen. Alderliesten onderkent de zegen van ons sociale stelsel dat als vangnet dient. Tegelijk heeft hij oog voor de mensen die door de mazen van dat vangnet zijn gevallen. Hij spoort ons aan om de nood op te sporen en te lenigen van hen die de weg naar de sociale voorzieningen niet weten te vinden en daardoor tussen wal en schip vallen. Daarin klinkt de oproep om actief op zoek te gaan naar deze mensen en ons helpen niet te beperken tot een afwachtende houding.

Concreet helpen

Verder brengt de schrijver de soms enorme problematiek terug naar je persoonlijke leven. Het is niet ‘Er was honger en jij hebt de hongerproblematiek opgelost’, maar het gaat om het concreet helpen van diegene die jouw pad kruist. Dat maakt het kleiner, maar niet minder scherp of vrijblijvend. ‘De kerk zou het schaamrood op de vrome kaken moeten hebben als ze niet omziet naar de mens die omkomt door gebrek aan bestaansmiddelen.’ Alderliesten is ook reëel. ‘Een gastvrij onthaal van vreemdelingen zet je comfortabele leven onder druk. Daar gaan je zekerheden. Bijvoorbeeld in de waarde van je huis.’ En: “het is prachtig wanneer je Woord en gebed gereed hebt.... Het kan soms beter zijn om deze juist achterwege te laten... ook een christelijke daad zonder

De kerk zou het schaamrood op de vrome kaken moeten hebben

‘Barmhartig leven’, Arthur Alderliesten, 95 pagina’s, € 11,50, Uitgeverij Buijten en Schipperheijn Motief.

christelijk woord is christelijke barmhartigheid”. Niet altijd ben ik het met de schrijver eens. Bijvoorbeeld wanneer hij schrijft dat de rechtvaardigen (de werkers van barmhartigheid) niet in de gaten hebben dat ze deze praktische werken doen. Je weet toch wel wanneer je iemand in nood een glas water geeft? Hun verbazing zit volgens mij in het feit dat ze zich niet realiseren dat ze het voor Jezus hebben gedaan. Daarom vragen

ze “wanneer hebben wij U dorstig, enz. gezien?” Ook ben ik niet gelukkig met het feit dat de schrijver bij het bespreken van de bijbelse grond de praktische nood van bijvoorbeeld honger en dorst koppelt aan de geestelijke nood naar het levende brood. Of het kleden van de naakten (mensen zonder kleren) aan de geestelijke naaktheid die symbool staat voor de oude mens. Dit versterkt niet de insteek van de auteur, het daadwerkelijk doen van barmhartigheid.

Wanneer hebben wij U dorstig gezien?

Groeiend besef

Het boek behandelt een belangrijk en actueel thema. Temeer omdat binnen onze

kerken weinig sprake is van bezinning of onderwijs over de zeven werken van barmhartigheid. Binnen de kleine protestantse kerken is gelukkig wel een groeiend besef van het belang van barmhartigheid en gerechtigheid. Gelet op de uitslagen van de recente verkiezingen verwacht ik niet dat de samenleving automatisch veel barmhartiger wordt. Genoeg reden om als kerken en als christenen een barmhartig geluid te laten horen. Dit boek spoort je daartoe aan!

Derk Jan Poel ondersteunt en adviseert vanuit het Diaconaal Steunpunt kerken in de GKv en NGK op het terrein van diaconaat in kerk en samenleving.

Terugblik

Eigentijdse kerk met tegengeluid

Kees van Dusseldorp

Peter van de Kamp over twintig jaar gemeente en ambt

Peter van de Kamp is twintig jaar redactielid van *Dienst* geweest. In die periode heeft hij veel verschuivingen in de kerk gezien die gevolgen hebben voor ambtsdragers en andere kerkelijk werkers. Met zijn overzicht kan hij ook lijnen trekken die voor vandaag en morgen van belang zijn. Alle reden voor een gesprek met hem.

*Peter, laten we beginnen met *Dienst*. Er is veel veranderd, kun je daar iets van schetsen?*

Dienst is in het begin echt een toerustingsblad voor ouderlingen en diakenen geweest. In de jaren zeventig en tachtig waren prof.dr. C. Trimp, dr. A.N. Hendriks en ds. A. Kooij degenen die zich inzetten voor toerusting van ambtsdragers. Zij gaven adviezen, hielden lezingen en schreven artikelen over het ambtelijk werk. Toen ik in de redactie kwam, zaten ook Cor van der Leest en Jaap van den Berg daarin. Het blad was echt voor de ambtsdragers geschreven: wat ouderlingen moeten doen bij een huisbezoek, allerlei informatie over doelgroepen zoals bijvoorbeeld pastoraat aan gescheiden mensen, aan dove mensen, enzovoort.

Tegenwoordig is het breder. Er zijn veel meer werkers in de kerk: pastorale bezoekers, kerkelijk werkers en noem maar op. En natuurlijk nog steeds de ouderlingen en diakenen. De toerusting van deze mensen is altijd een belangrijk doel gebleven van *Dienst*. Tegelijk is in de afgelopen twintig jaar steeds meer aandacht voor de

gemeente zelf gekomen. Werkers in de kerk, ook ambtsdragers, zien hun taak nu veel meer als dienstbaar aan de ontwikkeling van de gemeente. Ik ben daar wel blij mee en heb er zelf ook aan willen bijdragen. Mede daarom is de rubriek 'Gemeente en ambt' ingericht. Er wordt meer bezinning geboden.

Zijn die praktische vragen dan niet meer zo belangrijk?

Zeker wel. Maar tegenwoordig zijn er veel websites met informatie. We hebben het Diaconaal Steunpunt gekregen. Ook kwam er een Steunpunt Gemeenteopbouw, dat nu is opgenomen in het Praktijkcentrum. Allelei praktische informatie hoeft niet meer in *Dienst*. Je ziet daarom een verschuiving naar meer achtergrondinformatie en themanummers.

Dienst kan geen commentaar geven bij de ontwikkelingen van de dag. Het blad komt maar vier keer per jaar uit. Maar daarin kan het wel goede bezinning geven op het werk in de kerk. We zijn natuurlijk niet het enige tijdschrift in kerkelijk Nederland. Maar de waarde, en de kracht,

Er is steeds meer aandacht voor de gemeente zelf gekomen

van *Dienst* is dat de ontwikkeling van de kerk toch vooral wordt belicht vanuit de verantwoordelijkheid van ambtsdragers. Een voorbeeld daarvan is de serie artikelen die ik schreef over Zwolle-West en de structuurvragen die daar speelden. Die artikelen zijn vaak opgevraagd en hebben andere kerkenraden geholpen om na te denken over de inrichting van de gemeente en de plaats van ambtsdragers en kerkelijk werkers daarin.

*Wat heeft het jou zelf gebracht om in de redactie van *Dienst* mee te draaien?*

Ik heb de bezinning in de redactie als heel waardevol ervaren. Vaak spraken we met elkaar over: wat is actueel, wat heeft aandacht nodig, welke ontwikkelingen zien we en wat vinden we daarvan? We hadden daar boeiende gesprekken over. Juist in zo'n redactieteam komt meer naar boven dan je zelf kunt bedenken.

Daarnaast was *Dienst* ook een platform om dingen voor het voetlicht te brengen, die we in Kampen bedachten. Niet in de zin dat daarvoor kerkelijke discussies ontstonden. Maar wel om praktisch te maken wat er aan de TU werd ontwikkeld. Ik heb in de twintig jaar ruim veertig artikelen geschreven, zag ik. Dat hielp mij om na te denken. Soms groeide er een publicatie uit, zoals mijn boekje 'Zevenvoudig diaconaal'.

Wat denk jij dat ons gaat bezighouden in de komende tijd?

Ik heb in 2015 een lezing gehouden over de toekomst van de kerk. Daarbij heb ik ingestoken op de vijf i's van Paul Schnabel. Ik denk dat wij nog meer te maken krijgen met de gevolgen van *individualisering*. Je ziet dat terug in de manier waarop mensen met het instituut 'kerk' omgaan. Je hoort mensen zeg-

gen: ik vind dit geen 'leuke' kerk meer en dus ga ik naar een andere. Een heel individualistische benadering. Geen benadering vanuit de gemeenschap en vanuit wat je hebt ontvangen, maar echt vanuit wat je nu zelf voelt en wilt.

De vijf i's.

In 2000 introduceerde Paul Schnabel, destijds directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, vijf 'toekomstbepalende processen', die bekend zijn geworden als de vijf i's van Schnabel. Ze worden regelmatig gebruikt om de trends in de Nederlandse samenleving te schetsen en te analyseren. Het gaat om: *individualisering*, *informatisering*, *informatisering*, *internationalisering* en *intensivering*. TU-filosoof Ieke Haarsma heeft nog een zesde trend toegevoegd: *improvisering*. Ze zijn ook bruikbaar om ontwikkelingen in de kerk op een veelzijdige manier mee te verkennen.

Wat vind je daarvan?

Aan de ene kant is individualisering door de christelijke kerk zelf opgeroepen: ontwikkel wat jij van God hebt gekregen. Ik ben daar niet bij voorbaat op tegen. Maar er zitten wel riskante aspecten aan. Je moet niet verge-

ten d Dat je in de gemeenschap een plek hebt. Dat jij ook als relationeel wezen bent geschapen.

Ik denk dat de individualisering een correctie is op het collectieve karakter van het instituut kerk. Niet iedereen kwam tot zijn recht in het meer afstandelijke, formele en grootschalige karakter van het instituut kerk. Dat geldt niet alleen voor de vrijgemaakte kerk, ook al hadden wij daar misschien wel wat meer last van omdat onze kerken weinig pluraliteit kenden. Maar in alle kerken speelt de spanning tussen individu en gemeenschap. We denken dat het individu meer tot zijn recht komt in een meer intieme, informele en kleinschalige sfeer. Mensen zoeken een 'lichtere' gemeenschap, minder verplichtingen, meer vrijblijvend. Je doet een tijdje mee en dan zoek je weer wat anders. Interessant is het gesprek op de synode over hoe jongvolwassenen zich op een andere manier binden aan een instituut dan de oudere generaties. Daar gaan we steeds meer mee te maken krijgen.

Kun je dat lijntje eens doortrekken naar de werkers in de kerk en ambtsdragers?

Dat zou ik willen koppelen aan die tweede trend: informalisering. Deze ontwikkeling verklaart dat je problemen krijgt met gezag. Dat zie je in de praktijk. Niet alleen dat er in de kerk minder ontzag is voor het ambt en voor wat ambtsdragers zeggen. Maar ook ambtsdragers zelf weten niet goed raad met hun gezag. Wat is dat precies? Er komt veel meer ruimte voor informele contacten en allerlei vormen van samenwerking. Overleg en gesprekken zijn ook veel boeiender in een kleine kring.

Ook ambtsdragers zelf weten niet goed raad met hun gezag.

Op een andere manier blijkt dat ook. Er zijn veel ouderlingen die zeggen: ik vind mensen opzoeken en geloofsgesprekken voeren prima, maar kom me alsjeblieft niet aanzetten met allerlei vergaderingen. In een aantal gemeenten is onderscheid gemaakt tussen 'bezoekouderlingen' en 'vergaderouderlingen'. In een kleine kring van 'oudsten' wordt de geestelijke koers van de gemeente uitgezet.

Moeten we ons bij maatschappelijke trends aansluiten?

Dat is steeds een vraag: in hoeverre moet de kerk ook tegengas geven? Er zijn natuurlijk grenzen aan individualisering. De kerk is ook een contrastgemeenschap.

In hoeverre moet de kerk ook tegengas geven?

Niet dat de kerk overal 'nee' tegen zegt. Maar wel dat in de kerk goede vragen worden gesteld bij de ontwikkelingen, zodat je er bewust mee kunt omgaan.

De kerk als tegencultuur laat zich niet gemakkelijk organiseren. Het is ook best spannend. Je houdt als kerk de ontwikkelingen niet tegen. Dat hoeft ook niet. Maar je kunt er wel over nadenken hoe je je ertoe verhoudt. Je probeert eigentijds kerk te zijn.

Maar je hebt ook een tegengeluid. Volgens mij is de centrale vraag: **Hoe kan de kerk de intiem betrokken gemeenschap zijn, waar de verbondenheid met Christus de onderlinge verbondenheid geeft waarnaar mensen op zoek zijn?** Het heil van Christus komt niet uit de mensen voort. Hoe kan het als 'tegenover' En hoe kan het objectieve tegenover van het heil in Christus centraal blijven staan?

Dat zijn grote vragen. Moeten werkers in de kerk zich hiermee bezig houden?

Het zijn wel vragen die je in het kerkenwerk tegenkomt. Bijvoorbeeld in het pastoraat: waar moet je mensen mee confronteren, als je weet dat ze weggaan als ze het niet meer 'leuk' vinden? Ik denk dat een goede bezinning op de cultuur en de maatschappij voor ambtsdragers belangrijk is. Daarin kan *Dienst* zeker een rol spelen. Luisteren naar mensen is altijd belangrijk geweest. Maar dat wordt nog belangrijker: hoe beleven mensen hun geloof, hun leven, het kerk-zijn? Ook komt er meer oog voor de praktijk. Het gaat er niet alleen om of in de kerk wel de waarheid centraal staat. Maar of de kerk ook laat zien waar ze voor staat. Of er in de kerk barmhartigheid en gerechtigheid te vinden is. Laat het maar zien! Ik ben daar niet ongelukkig mee. Het

Nieuwe ontwikkelingen zo mogelijk waarderen en zo nodig corrigeren

spoort ook met de samenleving als participatiemaatschappij. Er is in de kerk meer ruimte gekomen voor de praktijk van het christelijk leven.

*Heb je nog een afsluitende oproep voor de lezers van *Dienst*?*

Zoek voor jezelf en voor je kerk altijd vormen en structuren die passen bij de tijd waarin je leeft. In mijn dissertatie heb ik geschreven: je moet nieuwe ontwikkelingen accepteren, zo mogelijk waarderen en zo nodig corrigeren. Wees daarbij attent op verschillen die er zijn tussen christenen, tussen gemeenten en tussen regio's. Er is een grote ongelijktijdigheid. Dat maakt het samenleven in een gemeente of in een kerkverband best lastig. Maar het is wel de moeite waard!

Waar ik blij mee ben, is de verschuiving naar het lokale. Denk aan het diaconaat, waarin overal overleg en samenwerking wordt gezocht met andere kerken en christenen. Over wat je kunt betekenen voor vluchtelingen, voor de armoede in Nederland, voor verwarde mensen die niet meer opgevangen worden. Die samenwerking blijkt heel erg vruchtbaar.

*Dr. Kees van Dusseldorp is namens de Theologische Universiteit de opvolger van Peter van de Kamp in de redactie van *Dienst*.*

Peter van de Kamp

Peter van de Kamp (1952) was redacteur van *Dienst* van 1996-2016. Hij is als universitair docent verantwoordelijk voor het onderwijs in pastoraat en diaconaat aan de Theologische Universiteit. Hij is gepromoveerd op *Hart voor de stad, Een praktisch-theologische studie naar kansen voor kerk-zijn in een stedelijke samenleving* (Kampen: Kok, 2003). Daarnaast schreef hij *Zevenvoudig diaconaal* (Kampen: Kok, 2006) en *Verhalen om te leven, Levensverhalen in het pastoraat* (Utrecht: Kok, 2013). Ook deed hij de redactie van het *Handboek voor ouderlingen en oudsten* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2014).

Vraag & antwoord

Maar ik ben het er helemaal niet mee eens!

Door de gemeente ben ik gekozen als ouderling. Toen ik op tal stond, heb ik tegen de kerkenraad gezegd dat ik het met sommige beleidsbeslissingen niet eens ben. Zo vind ik het geen probleem als een gemeentelid in een andere kerk (niet-GKv) avondmaal viert of als jongelui niet gaan trouwen, maar gaan samenwonen. Ik heb daar nooit een geheim van gemaakt. Dat was niet het belangrijkste, zei men. Maar nu ik bezig ben als ouderling, blijkt de kerkenraad toch te vinden dat ik me moet conformeren aan het gezamenlijke beleid. Dat mogen ze toch niet van mij vragen? Hoe moet ik hiermee omgaan?

Je schetst een herkenbare situatie. Het zal niet altijd openlijk worden gezegd dat alle ouderlingen zich moeten conformeren aan het beleid. Maar het wordt in de praktijk vaak wel zo gevoeld. Voor sommige gemeenteliden is het zelfs een reden om geen ambtsdrager te willen worden.

Roeping

Ik ben echt blij dat jij je niet hebt teruggetrokken. Het zou voor kerkenraad en gemeente heel slecht zijn als er alleen maar mensen in het bestuur komen die het met elkaar eens zijn. Het risico is dan dat er eenzijdig en dominant leiding wordt geven aan de gemeente. Ik waardeer het dat jij je roeping hebt aanvaard en er niet voor wegloopt! Jij bent als ouderling in de eerste plaats geroepen om Jezus Christus te dienen. Met jouw mogelijkheden, wijsheid en liefde dien je de Heer door je ambt in de gemeente te vervullen. Je bent er niet om gemeente of kerkenraad te pleasen. Goed dat jij al van tevoren hebt aangegeven dat je het met sommige beleidsbeslissingen niet eens bent! En dat je toch je benoeming aanvaardt als een roeping van de Heer. Zo kun je een bijdrage leveren aan kerkenraad en gemeente. Ook al kan het best wel eens spannend worden.

Beleid

Natuurlijk moet de kerkenraad beleid maken. Omdat je lid van de kerkenraad bent, is het niet vreemd dat je een zekere druk ervaart om je aan gezamenlijke beslissingen te houden en zonodig zelfs te verdedigen. Als kerkenraadsleden ruimte nemen om zich niet aan het afgesproken beleid te houden, ontstaat een onwerkbaar situatie. Daarom mag van jou gevraagd worden of jij je kunt neerleggen bij een beslissing waar jij het niet mee eens bent. Als de kerkenraad een beslissing neemt, is dat een wettig besluit waarmee je te maken hebt. In de gemeente zal naar dat beleid gehandeld worden.

Toch is er wel verschil. Van alle ambtsdragers wordt een handtekening onder 'Schrift, belijdenis en kerkorde' gevraagd. Op basis daarvan wordt beleid gemaakt. We onderbouwen dat vanuit de Bijbel, maar ons beleid blijft van een ander gewicht dan de Bijbel zelf. Het siert een kerkenraad als hij dat onderscheid kan maken.

Er is sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid en van een persoonlijke roeping. Soms staat dat op gespannen voet met elkaar. Dat hoort bij het kerk-zijn. Het is tegelijk een christelijke oefening in omgaan met elkaar. Gezien de verscheidenheid aan

opvattingen en praktijken binnen de gemeente is zo'n oefening voor ouderlingen niet verkeerd!

Oneens

Als jouw mening bekend was voordat de kerkenraad je benoemde, dan mag je ervan uitgaan dat dit door de kerkenraad is geaccepteerd. Mooi dat de kerkenraad ook tegen je heeft gezegd dat jouw mening geen probleem is voor het ouderlingschap! Het kan verstandig zijn om er samen over te praten hoe je met het verschil van mening omgaat. Misschien komt er ruimte om het beleid ter discussie te stellen.

Jij had het over bestaand kerkenraadsbeleid, maar er komen ook nieuwe onderwerpen op de agenda. Jouw opdracht is dat jij jouw overtuiging inbrengt in de bespreking. Doe dat op een goede manier en met alle argumenten die je hebt. Vervolgens is het aan de raad om tot een beslissing te komen, waarbij jouw mening wordt meegewogen. Dat betekent soms dat er een weg wordt gevonden waarin jouw bijdrage wordt gehonoreerd. Maar soms gebeurt dat niet. Als het jou lucht geeft, kun je vragen om in de notulen op te nemen dat je het hiermee niet eens bent. Blijf eerlijk over je eigen standpunt, maar erken tegelijk dat de kerkenraad een ander besluit heeft genomen, waaraan jij je ook wilt houden. Zo'n houding dwingt respect af en geeft ruimte.

Respecteren

In kerkelijke vergaderingen wordt meestal gestreefd naar consensus. Soms ontkomt je niet aan een stemming. In het verleden werd na een stemming wel eens apart aan de minderheid gevraagd of ze zich kon conformeren aan het besluit. Een mooie gewoonte die respect laat zien voor de verantwoordelijkheid van iedere ambtsdrager. In de meeste gevallen kunnen mensen zich bij een beslissing neerleggen, ook al is het niet hun eigen keuze. Dat past ook

bij christelijke dienstbaarheid. Een besluit dat door de kerkenraad is genomen, is een wettig besluit en vraagt erom dat alle broeders het respecteren. Je hoeft het niet te verdedigen tegen je eigen overtuiging in. Je hebt ook de vrijheid om je bezwaren te bespreken met anderen, mits je de wettigheid van het kerkenraadsbeleid niet bestrijdt. Denk er wel even over na voor je dat doet. En ga in de gemeente zeker geen actie voeren tegen de kerkenraad! Daarmee verlies je het respect en maak je jezelf voor het ambt onmogelijk.

Geweten

Als je je echt niet kunt neerleggen bij een beslissing, dan moet je met elkaar zoeken naar een goede werkwijze. Hoe gaan jullie met dit verschil van mening om? Soms kun je ervoor kiezen om in de gemeente te zwijgen over een besluit: je hoeft niet aan iedereen alles te vertellen. Laat zoiets dan wel jouw eigen keuze zijn: je kunt er niet toe verplicht worden. Ga geen dingen zeggen waar je zelf niet achter staat. Laat je niet verleiden om tegen je geweten in te gaan.

Jij bent geroepen om je mening duidelijk naar voren te brengen. Daarna is het jouw verantwoordelijkheid om wettige besluiten van de kerkenraad te erkennen. En het is de verantwoordelijkheid van de kerkenraad om jou de ruimte te geven voor jouw roeping. Je ambt beslist niet over je geweten, maar geeft wel richting aan je houding. Laten we niet voor elkaar weglopen. Het zal best wel eens spannend worden. Maar zo zijn we kerk met elkaar.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant in GKv Schildwolde en docent homiletiek aan de TU in Kampen.

Ook een vraag aan de redactie? Stuur een mailtje via het contactformulier op de website www.blad-dienst.nl.

Bijbel op bezoek

Leg je bezem neer

Janita Geertsema

Lukas 10:40 "Je bent zo bezorgd en je maakt je veel te druk"

"Marta, Marta, leg je bezem neer, al dat werken komt een andere keer", zing ik met Elly en Rikkert mee terwijl ik de wc sta schoon te maken. De ironie doet me glimlachen. "Marta, Marta, altijd in de weer..." Alweer de spijker op zijn kop. Opeens kon ik me beter in Marta verplaatsen dan in Maria.

Marta was voor mij altijd een beetje de slechterik van het verhaal. Ze gunt het Maria niet om naar Jezus te luisteren en roept haar terug naar de keuken. Dan zegt Jezus dat ze zich vergist en dat Maria gelijk heeft.

Vraag om hulp

Toen ik het verhaal nog een keer las, kreeg ik opeens sympathie voor Marta. Mijn werk is nooit klaar en veel tijd houd ik niet over om naar de Heer te luisteren. Want misschien was het probleem van Marta dat ze ook graag aan Jezus' voeten wilde zitten, maar de gastvrijheid eiste nu eenmaal dat ze eerst haar gasten van al het nodige voorzag. En haar gastvrijheid maakte het mogelijk dat Jezus als rabbi door het land kon trekken en zich kon richten op zijn onderwijs.

Misschien dacht Marta wel dat met een beetje hulp van Maria ze sneller klaar zouden zijn en zo allebei aan Jezus' voeten konden gaan zitten. Misschien was Marta's klacht gewoon een vraag om hulp omdat ze ook zo graag wilde luisteren.

Dat is iets waar ik me in kan herkennen. Het leven met een peuter kent weinig rustmomenten en zelfs alleen naar de wc gaan, is een luxe. En als mijn peuterje me niet aan mijn broek trekt, vraagt het werk en de kerk wel om aandacht. Ik wil ook graag aan Jezus'

voeten zitten, maar er is zo veel te doen. Als ik 's avonds uitgeput op de bank plof, staat mijn hoofd niet naar bijbellezen. Terwijl ik mijzelf zo verdrink ik al mijn verantwoordelijkheden klaag ook ik tegen God: "Kan het u niets schelen?!"

Genegenheid

"Marta, Marta", antwoordt Jezus met genegenheid - want in het Hebreeuws is het herhalen van een naam een teken van genegenheid. Jezus geeft Marta geen schuldgevoel maar geeft begrip en herkenning: "Je bent zo bezorgd en je maakt je veel te druk".

Juist dit kleine detail, die genegenheid van Jezus in zijn antwoord, is wat mij rust geeft, wat mij de moed geeft om naar hem te luisteren. Want Jezus komt niet direct met verwijten aanzetten over prioriteiten stellen - dat komt daarna wel. Jezus is een hogepriester die met al onze zwakheden kan meevoelen (Hebr.4:15).

Omdat ik dit weet, kan ik zonder schroom voor God naderen "waar we telkens als we hulp nodig hebben barmhartigheid en genade vinden" (Hebr.4:16).

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zending in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Praktijkcentrum

Samen drinken uit de Bron

Hans Schaeffer

Gemeenschap is geen toverwoord

Het Praktijkcentrum is de afgelopen maanden het land ingegaan om samen na te denken over kerk-zijn in deze tijd. Eén van de thema's was 'Gemeenschap is geen toverwoord'. Gemeente-zijn is een hele kunst! Juist in tijden van verandering, krimp, secularisatie en grote nadruk op beleving en gevoel. Het is nodig om te beseffen waar de christelijke kerk, zoals de gereformeerde kerken die willen zijn, voor staat.

Gemeenschap lijkt een toverwoord waarmee spanningen en verschillen overbrugd zouden moeten kunnen worden. Waar we ook in verschillen – niet in ons verlangen om samen gemeenschap van leerlingen te zijn. Het nieuwe 'wij' heeft goede papieren om de

Het nieuwe 'wij' heeft goede papieren

uitwassen van een doorgeslagen individualisme te overstijgen. Zijn christenen niet bij uitstek mensen die nadenken over solidariteit en compassie met onze medemens? Zoeken we niet naar verbindingen waar in de maatschappij de tegenstellingen op scherp gezet worden? Toch is het niet zo dat er simpele antwoorden zijn op de vraag: hoe kunnen onze kerken gaan bloeien? Daarvoor reiken de trends die aan allerlei kerkelijke en maatschappelijke ontwikkelingen ten grondslag liggen te diep. Er is geen toverwoord waarmee de kerk haar zoektocht als voltooid kan beschouwen. Ook het woord 'gemeenschap' kan die rol niet vervullen.

In het vervolg van dit artikel wil ik aangeven welke rol het begrip 'gemeenschap' zou kunnen spelen binnen de gereformeerde kerken. Alleen wanneer we zorgvuldig en diep peilen, kunnen de kerken wat met 'gemeenschap' beginnen in hun concrete, lokale

kerk-zijn. Ik begin met een korte introductie over hedendaagse gemeenschapsbeleving en geloof, en de consequenties hiervan voor de kerk. In een tweede deel benut ik een aantal rijke, bijbelse beelden over kerk-zijn die de basis kunnen zijn voor zinvol spreken over gemeenschap. Het laatste deel van dit artikel geeft van hieruit praktische richtingwijzers voor wat kerken en kerkenraden rond de invulling van 'gemeenschap' zouden kunnen (en soms ook moeten) doen.

Eenzaamheid

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft onlangs een onderzoek gepubliceerd over eenzaamheid in Nederland. Daaruit blijkt dat vier procent van de mensen in ons land zich eenzaam voelt. Natuurlijk hangt het af van je definitie, maar algemeen is het zo dat mensen waarde hechten aan het ervaren van waardevolle verbondenheid en relaties. Nederlanders beschouwen het ontbreken van gemeenschap (eenzaamheid) als een negatieve ervaring. Het belemmert het leven sterk, waarbij lichamelijke beperkingen door ziekte of ouderdom een grote rol spelen. Daarnaast ervaren veel mensen ook een soort

onherbergzaamheid. Het is guur geworden in Nederland. In de woorden van psycholoog en adviseur Tom Kniesmeijer op Joop.nl, de online opiniepagina van de VARA: “Nederland is niet langer een land van overzichtelijke zuilen, open inkijkjes en onderlinge tolerantie. Onze samenleving is een losse verzameling van afgesloten bubbels die bang zijn voor elkaar. Binnen cirkels van gelijkgestemden filteren we de werkelijkheid tot die samenvalt met onze eigen ideeën daarover. De scheidslijnen tussen ‘wij’ en ‘zij’ worden scherp getrokken en de gecultiveerde rancune vloeit dik door de sociale media. Zijn we op weg naar een samenloze leving? Waarin we, verschanst in de eigen waarheid, alleen nog twitterbommen heen en weer smijten?”

Netwerksamenleving

De hedendaagse netwerksamenleving biedt veel flexibiliteit en keuzemogelijkheden. Tegelijkertijd oefent diezelfde netwerksamenleving ook grote druk uit om te ‘netwerken’. Om je op de markt van groepen en groepjes te bewijzen via eigen profielen op sociale media. We moeten hier allemaal krachtig en positief in meegaan om niet achter te blijven en onszelf op achterstand te zetten. Alleen volledige en totale overgave aan deze netwerken biedt ons mogelijkheden om werkelijk mee te komen in de strijd om het bestaan. Terwijl wij dus verlangen naar verbondenheid en waardevolle en betekenisvolle relaties is er tegelijkertijd een trend waarin we juist meer inzetten op flexibele en vloeiende vormen van relaties binnen onze netwerken. Deze kunnen snel veranderen, zijn kortdurend en project-gericht, vallen samen met gedeelde interesses en voorkeuren. In deze netwerksamenleving is de gemeen-

schap van de kerk een wat wonderlijk verschijnsel. De kerk is zelf tot op zekere hoogte een netwerk: allerlei mensen participeren erin, zij delen met elkaar bepaalde aspecten van het leven en geloof, ze nemen in wisselende samenstelling deel aan allerlei praktijken van kerk-zijn. Maar het is niet een netwerk zoals je die wel tegenkomt. Niet iedereen is intens verbonden aan één concreet doel, niet iedereen doet even intens mee. De kerkgemeenschap omvat meerdere generaties – elk met hun eigen leefdoelen en leefstijlen. Er is onderling vaak nogal wat diversiteit: tussen generaties, tussen geloofsbelevingen, tussen groepen en groepjes binnen de kerk, tussen geloofsopvattingen.

Beleving van kerk-zijn

Gevolg hiervan is dat sommigen zich in de kerk niet gezien of begrepen voelen. Natuurlijk schets ik hier een zwart/wit-beeld, maar soms helpt dat om de dingen scherp te zien. Pubers gaan met tegenzin naar de kerk. Twintigers voelen zich er niet thuis. Dertigers zetten zich nauwelijks in voor functies of ambten. Babyboomers doen nog steeds ontzettend veel maar ervaren soms dat het ‘hun kerk’ niet meer is. En wie uitgekeken is of zich niet thuis voelt, kan kiezen uit allerlei andere aanbieders op de kerkelijke markt: er is op zondag altijd wel een dienst op bereisbare afstand die past bij mijn voorkeuren. Deze ontwikkelingen hebben hun weerslag op de beleving van kerk-zijn. Ik benoem hier de drie niveaus waarop ons kerk-zijn gestalte krijgt: *kerkverband* (macro), *lokale kerk* (meso) en *individueel geloofsleven* (micro). Het lijkt soms onbegonnen werk om mensen onder de veertig enthousiast te krijgen voor het kerkverband. Enkele diehards zetten zich in voor het classis-werk, maar ik moet iedereen onder de dertig eerst helemaal uitleggen wat

In deze netwerksamenleving is de kerk een wat wonderlijk verschijnsel

zoiets is. Terwijl zij toch heus gelovige christenen zijn. Wat een generale synode is, blijkt helemaal moeilijk te verkopen. Waarom heeft onze kerk zoiets eigenlijk, dat is toch van vroeger? Is het werkelijk nodig elkaar te controleren of allerlei ingewikkelde structuren en regelgeving te maken? Wat heb ik er in mijn gemeente aan, wat heb ik er voor mijn geloofsleven aan?

Roestig decor

De lokale gemeenschap merkt de afname van betrokkenheid bijvoorbeeld in de moeite om ambtsdragers te vinden. Het instituut ‘kerk’ is voor velen onder de veertig iets roestigs dat als decor nog bekend voorkomt maar waarin zij zelf geen rol meer spelen. Vraag je ze voor een concreet project, dan heb je dikke kans dat ze aanhaken. Maar tot langdurige inzet in structuren zijn ze nauwelijks te bewegen. Ook persoonlijk voelen kerkleden zich minder verbonden aan anderen. Je zoekt je eigen netwerkje. Je probeert 1-op-1 mooie contacten op te bouwen. Kring- of wijkwerk blijkt steeds weer een mooie theorie die in de praktijk moeizaam functioneert. Ik voel me verbonden met mensen met wie ik gezamenlijke passies of interesses deel. Maar niet per se met iemand die toevallig in mijn wijk of kring zit. Dan is het lastig om met die ander ook een intensieve geloofsrelatie op te bouwen. Terwijl ik daarnaar op zich wel op zoek ben.

Bijbelse beelden

De Bijbel reikt ons een scala aan beelden aan waarmee de kerk getypeerd wordt. De kerk is bruid, volk, lichaam, kudde, enzovoorts. Het zijn vaak ook dierbare beelden. Tegelijk mist in de beleving en uitwerking van deze beelden soms juist het beslissende element. De kerk is bruid **van Christus**, volk

van God, lichaam **van Christus**, kudde **van de Goede Herder**, tempel **van de Heilige Geest**.

Deze beelden wijzen op ten minste drie aspecten van gemeenschap-zijn:

1. God is degene die van een groep een eenheid maakt; zonder Hem zou het een losse verzameling mensen blijven.
2. Deze groep kan dan ook niet alleen maar een oppervlakkig contact met elkaar onderhouden; de beelden vragen om een intensieve relatie met de Bron en oorzaak van het gemeente-zijn.
3. De beelden betekenen ook dat er wel verschillen binnen de gemeenschap zijn, maar dat deze niet zo groot zijn dat uitvallen het gevolg is.

Dynamisch middelpunt

Bovendien impliceert de nadruk op de Bron en oorzaak van het gemeenschap-zijn een enorme dynamiek. Het is de drieëne God zelf die deze kerk tot kerk maakt. Alleen de dynamische oriëntatie van de kerk op haar Bron en middelpunt kan haar behouden. Dat maakt van de kerk een gemeente met een dynamisch middelpunt: God zelf, Bron en oorzaak van haar wezen. Om deze Bron heen zijn verschillende kringen te trekken, elk met een eigen focus. Niet iedereen is altijd even betrokken op de Bron, er zijn ook randleiden. Tegelijk zijn er buiten de kerk ook mensen die langzamerhand getrokken worden richting dat middelpunt en er zijn mensen binnen de gemeenschap die zich van de Bron af bewegen. Vanuit een concrete beleving en herontdekking van deze bijbelse beelden is concrete winst te behalen voor het gemeenschap-zijn.

1. Voor een kerkenraad is het een handvat om te zien in welk kader het *kerkenraads-*

Kringwerk blijkt steeds een mooie theorie die in de praktijk moeizaam functioneert

beleid eigenlijk staat: is het gericht op het versterken van de Bron-gerichte dynamiek in de gemeente? Zijn activiteiten hierop gericht of dragen ze daar eigenlijk niet aan bij?

2. De roeping van de kerkenraad is om in *persoonlijk pastoraat* de gemeentelieden ook te wijzen op deze dynamiek. Bij huisbezoeken mag dit duidelijkheid en richting geven: hoe beweegt u/jij zich in de dynamiek van de drieëne God die zich een volk verzamelt en zo een lichaam bouwt?
3. In veel gemeenten proberen *kringleiders of wijkwerkers* de onderlinge gemeenschap te stimuleren. Lang niet altijd wordt daarbij de dynamiek van het hele gemeente-zijn in beeld gehouden. Kringen kunnen zelfstandige groepen worden die soms prima functioneren, naar men zegt. Terwijl ze in de praktijk niet meer doen dan het organiseren van een goed bezochte barbecue ergens in juni. Kringen kunnen ongemerkt statisch worden – terwijl de dynamiek van Christus ons in beweging kan brengen.

Stilstaan en proeven

Tegelijk voorkomt dit nadenken over gemeenschap eenzijdige nadruk op dynamiek, actie of werkheiligheid. Wie bedenkt dat het gaat om een Bron waardoor gemeenschap ontstaat, snapt dat er tijd genomen moet worden om te drinken. Om stil te staan. Om te proeven. *Ruimte, stilte, alleen-zijn*, er bestaan verschillende maten en gradaties van gemeenschap. Waar het op aankomt is dat deze op zichzelf geen statische bubbels worden waarin groepen gelijkgezinden elkaar bevestigen. Als de richting van de Drieëne als middelpunt en Bron van de gemeenschap

centraal staat, ontstaat vanzelf een liefdevolle en niet-dwingende beweging.

Wat deze gemeenschap vervolgens allemaal in de praktijk doet, kan heel divers zijn. Allerlei kleinere en grotere activiteiten: bijbelstudies, gespreksgroepen, pastoraat, leer-trajecten binnen en buiten de gemeente, diaconale presentie in de wijk – teveel om op te noemen. Maar wat in al die projecten en praktijken steeds weer moet worden ingeoeft is: de gerichtheid op de Bron. Daarvoor is die éne kernpraktijk van het christen-leven bedoeld, namelijk de gezamenlijke eredienst op zondag.

De gerichtheid op de Bron moet steeds weer worden ingeoeft

Gemeenschap is geen toverwoord, maar gemeenschap ontstaat wel. Daar waar gedronken wordt uit de Bron, geproefd van brood en wijn, geluisterd naar de stem van de Herder. Juist in alle diversiteit en ongelijktijdigheid van een doorsnee gemeente van orthodox-protestantse snit ergens in de 21e eeuw *ontstaat* gemeenschap. Tegelijkertijd: het is een erg tegendraads verhaal. Onze snelle tijd wil graag ook de kerk in no-time omvormen tot een succesvol recept waar velen op af komen.

Dr. Hans Schaeffer, onderzoeker Praktijkcentrum en universitair hoofddocent praktische theologie TU Kampen.

Het Praktijkcentrum heeft voor kerkenraden inspirerende dagdelen ontwikkeld waarbij vanuit deze kern gedacht en gewerkt wordt. Ook de inmiddels bekende PEP-cursus voor predikant en kerkenraad vanuit de boeken van Marius Noorloos is hiervoor geschikt. Meer info? Stuur een mail naar info@praktijkcentrum.org.

Predikant

Schaap met vijf poten

Henk Geertsema

Bediening van Gods Woord centraal

Enige tijd geleden mocht ik een inleiding houden voor een groep predikanten. De directe aanleiding was de constatering dat predikanten toenemend gezien worden als een schaap met vijf, zes, zeven en meer competentie-‘pootjes’. Een herder die actueel, dynamisch en persoonlijk spreekt en altijd beschikbaar en vrolijk is, zoals de Echte Herder naar de opvatting van velen is. Hoe kan de predikant het volhouden te midden van alle verwachtingen en projecties?

De predikant wordt geacht leiding te geven aan een veelheid van processen (bijvoorbeeld gemeenteopbouw). Tegelijkertijd is hij er onderdeel van (bijvoorbeeld catechese, liturgische ontwikkelingen) en er aan onderworpen (functioneringsgesprekken, jaarplannen). Tevens wordt de predikant geacht om te kunnen gaan met liggingsverschillen, (on)deskundigheden in kerkenraden, kwesties binnen het kerkverband en problemen rond de bemensing van functies in de gemeente. De vraag is natuurlijk of de predikant degene is die (eind) verantwoordelijk is voor de opbouw van de gemeente. Of dat er kaders te vinden zijn om allerlei vraagstukken zo te benaderen dat de gemeente wordt opgebouwd tot een geheel dat zelf verantwoordelijkheid kan nemen.

Al deze ontwikkelingen hebben geleid tot grote diversiteit in Nederland

anderingen reageren, zijn alle generaties er door aangeraakt en veranderd. In rapportages van het Praktijkcentrum aan de generale synodes van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt in 2014 en 2017 worden de veranderingen samengevat als:

- van een landelijke oriëntatie naar een lokale of regionale oriëntatie
- van denken in termen van organisatie naar denken in termen van gemeenschap
- van zuilgericht naar omgevingsgericht
- van cultuurgericht naar zingevingsgericht.

Al deze ontwikkelingen hebben geleid tot grote diversiteit in Nederland, op het landelijk kerkelijk erf en binnen het GKv-kerkverband. Er is niet alleen diversiteit ontstaan tussen generaties en binnen generaties, maar ook tussen kerkelijke gemeenten en binnen kerkelijke gemeenten.

Ontwikkelingen

Dat de wereld om ons heen aan het veranderen is, is ondertussen genoegzaam bekend. We zijn individualistischer, meer internationaal georiënteerd, kunnen over meer informatie beschikken dan de generaties voor ons en hechten meer aan intense ervaringen. En hoewel er tussen de verschillende generaties best verschillen zijn in hoe we op die ver-

Soorten veranderingen

Nu zijn er diverse soorten veranderingen. Sommige veranderingen zijn eigenlijk vooral verbeteringen in bestaande manieren van kijken of handelen. Een andere catechesemethode is in sommige gevallen niet meer dan dezelfde inhoud (de Heidelbergse Catechis-

mus) in een nieuwe manier van presenteren en met andere leerconcepten verbonden. Een voorbeeld hiervan is wanneer een gemeente van de oude methode 'Ik geloof' naar een nieuwe methode zoals 'Zeg nu zelf' overgaat.

Een tweede soort verandering is wat dieper gaand: dan gaat niet alleen de vorm, maar ook de manier

van handelen of organiseren op de schop. Een voorbeeld hiervan is de vervanging van pastoraat door ouderlingen door onderling pastoraat in miniwijken. De nieuwe vormgeving van de gemeente in miniwijken wordt dan gecombineerd met een andere verantwoordelijkheid van gemeenteleden voor de pastorale zorg: onderling pastoraat komt centraler te staan dan pastoraat door de bijzonder ambt-dragers.

De meest vergaande vorm van verandering betekent dat niet alleen de vorm of de manier van organiseren, maar ook de hele betekenis van alles wat we tot nu toe in de kerken deden aan het verschuiven is. Zulke diepgaande veranderingen zijn eigenlijk altijd verbonden met veranderingen in de brede samenleving. De Reformatie uit de zestiende eeuw kan gezien worden als zo'n diepgaande derde orde verandering: de leer veranderde, de kerkorganisatie veranderde, de opvattingen over de samenhang tussen kerk en overheid veranderden, enzovoort en zovoort.

In de literatuur die over dit soort veranderingen gaat, wordt gesproken over 'transities': diepgaande veranderingen die ons denken en samenleven vergaand veranderen, maar die vooraf niet goed voorspelbaar zijn. Er verandert van alles, maar waar het toe leidt is onduidelijk. Deze onduidelijkheid geeft

De dominee is dan de deskundige op godsdienstig terrein

bij sommigen veel verwachting ('het kan alleen maar beter worden'), bij anderen vooral angst ('wat blijft er over van de kerk'). Nog weer anderen of andere gemeenten lopen vast in de veranderingen en blijven voortdurend gevangen in verstarring of conflicten. Nog weer anderen kunnen de veranderingen helemaal niet meemaken en zoeken een ander kerkverband op, verlaten de kerk helemaal of constateren dat de gemeente een geheel nieuwe start moet maken.

Drie rollen

Is de predikant degene die al deze zaken mag en moet onderkennen, begrijpen, begeleiden en sturen? Anders gezegd: de predikant als grote generalist die overal een centrale rol in moet spelen. Dan staan hem een drietal klassieke rollen ter beschikking: de deskundige, de coach of gids en de waarheidsvinder'.

In de rol van **deskundige** bezien we de predikant als degene 'die er voor geleerd heeft'. Hij moet (mag) aangeven wat de goede richting is, wat de goede mening is, hoe we verder moeten als gemeente, wat wel of niet is 'toegelaten op grond van Gods woord'. De dominee is dan de deskundige op godsdienstig terrein. Voor eerste orde problemen is dit vaak best een passende rol, zeker als de dominee een aantal jaren ervaring heeft.

In de rol van **coach of gids** is de predikant degene die de leiding geeft aan processen van bijbelstudie op het niveau van de gemeente als geheel en kleine groepen daarin. De predikant helpt de grote lijnen in de Bijbel te ontdekken, helpt mensen om hun persoonlijk leven te verbinden aan die grote

heilsgechiedenis, zich te buigen voor de Heer van hemel en aarde en Hem meer toegewijd te worden. De dominee representeert de weg van verootmoediging en toewijding en vreugdevol leven in de ontdekking van de genade en liefde van Christus en helpt de gemeenteleden die weg te vinden en te gaan.

In de derde rol is de predikant degene die steeds de kwestie van de **waarheid** aan de orde stelt in de beperktheid van ons denken en de zondige gebrokenheid die ons nog steeds 'aankleeft'. Hij stelt de vraag hoe tradities, 'gewoonten en bijgeloof', machtsverhoudingen en culturele gegevenheden ons lezen en leven als kinderen van God kleuren en inperken. Hij stelt aan de orde of we mensen uitsluiten van meedenken over Gods wegen en op welke gronden we die mensen dan uitsluiten. Hij helpt om geheel andere wegen van het volgen van God te leren zien. Dit is overigens een gevaarlijke rol voor predikanten: enerzijds omdat macht ook voor predikanten verleidelijk is, anderzijds omdat zij gemakkelijk in conflicten of politieke spelen getrokken worden. Of te horen krijgen dat ze met alle winden meewaaien en 'geen recht spoor' weten te trekken. En een enkele keer wordt een predikant gegijzeld door gemeenteleden: 'anders vertrekken we!'.

Er zijn herders die een schaap met vijf of meer poten zijn

Meer poten

Er zijn predikanten die alle drie deze rollen kunnen vervullen of in ieder geval twee daarvan en langdurig gezond kunnen blijven. Er zijn herders die zelf een schaap met vijf of meer poten zijn. Maar de meeste predikanten zijn dat niet, net als de meeste gemeenteleden en ambtsdragers dat niet zijn. Moeten we alle predikanten blijven benaderen op grond van de kwaliteiten die slechts enkelen hebben? Of is het ook mogelijk om recht te doen aan het gegeven dat de meeste predikanten wel breed algemeen deskundig zijn, maar daarnaast meestal slechts een enkel terrein hebben waarop zij zich speciaal concentreren?

Drie elementen komen dan naar mijn idee in ieder geval aan de orde:

1. De eigenheid van het ambt van predikant als dienaar van het Woord;
2. De gaven die aan bepaalde gemeenteleden gegeven zijn die echter niet tot het ambt van predikant zijn geroepen;
3. De mogelijkheden die aan afzonderlijke gemeenten gegeven zijn.

Er zijn nog andere mogelijkheden, maar deze drie lijken voor alle gemeenten en predikanten hanteerbaar.

Verkondiging

De predikant is in oude termen Verbi divini minister: (be)dienaar van het goddelijk woord. De centrale taak van de predikant is de verkondiging van het Woord van God in de publieke eredienst en in het persoonlijk pastoraat. Hij is geroepen om, al luissterend naar God en mensen, de mensen op te roepen om God lief te hebben

met al wat hen gegeven is en de naaste lief te hebben als zichzelf. En zo Jezus Christus te representeren in Zijn zelfovergave voor een wereld die in zonde verloren was, maar toch door God geliefd.

Deze eerste taak is ook wat centraal staat in de kerkorde, de opleidingen tot predikant en wat in de bevestigingsformulieren voor ambtsdragers zo onderscheiden wordt. De predikant is niet primair gemeenteopbouwer, jeugdleader, conflictbemiddelaar, voorzitter van vergaderingen of wat dan ook. Hij is primair degene die ons helpt de woorden van God te horen, te begrijpen en te aanvaarden. Dat betekent een terugkeer naar de centrale taken prediking, voorgaan in de eredienst, catechese en een deel van de pastorale bezoeken (die waar onderwijs, troost en vermaan vanuit het Woord direct aan de orde is). Daarnaast kan dan, afhankelijk van de capaciteiten een ander taakgebied aan de predikant worden toegewezen. Er zijn predikanten die goed zijn in de missionaire verkondiging of het omgaan met verlies of het ondersteunen van diaconale activiteiten of wat dan ook. Maar het eerste, en in principe voldoende, is als de predikant de bediening van het Woord centraal heeft.

Gemeenteleden met gaven

Dit betekent als tweede dat daarmee een aantal taken aan andere gemeenteleden toegerekend kan worden. Gemeenteleden die daarvoor dan ook betaald kunnen worden, net als de predikant betaald wordt. En als de predikant dan de centrale taak 'woordbediening' heeft, dan zal dat een vermindering van aanstelling meebrengen, die ruimte biedt om anderen aan te stellen. De gemeente kan dan gericht bezien welke andere kwaliteiten voor de gemeente op een bepaald moment nodig zijn. Het kan gaan om pastoraal werkers, diaconaal werkers, gemeenteopbouwers, catecheten voor jong en oud. In de Bijbel komen deze gemeenteleden voor als mensen met gaven: genezing, onderwijs, leidinggeven;

naast de apostelen, profeten en leraars. Deze gemeenteleden hoeven dan ook niet altijd een toelating te hebben tot de prediking: een goede gemeenteopbouwer is niet per se een goede prediker, net als niet iedere prediker een goede gemeenteopbouwer is.

Regio

Daarmee komt ook ruimte om op het niveau van de regio, de classis, de groep 'genabuurde' gemeenten, elkaar te ondersteunen. Wanneer predikanten de woordverkondiging als centrale kerntaak hebben, kunnen zij die in meerdere gemeenten binnen een regio inzetten. Predikanten kunnen dan met elkaar thema's verdelen, preekseries ontwerpen, specifieke onderwerpen verdelen. En ze kunnen elkaars andere competenties gericht inzetten in ondersteuning. Een predikant met gaven rond de catechese kan collega's ondersteunen of eventueel een keer als gast-catecheet een bijdrage leveren

De gemeenteleden met speciale taken in een gemeente kunnen ook door andere gemeenten gevraagd worden om bijstand, ondersteuning of toerusting. De classis of regio kan op die manier de aanwezige kracht benutten binnen een geografische context die vaak nogal wat overeenkomsten vertoont qua bevolking, cultuur en vraagstukken. Tevens kunnen kleine of krimpende gemeenten gesteund worden om toch de verkondiging op lokaal niveau in stand te houden.

In de voorgaande paragraaf sprak ik van classis of regio. In de GKv-kerkorde is niet zo zeer sprake van een 'regio' als ordeningseenheid naast of in plaats van een classis. Het begrip regio wordt hier ingevoerd omdat soms bepaalde gemeenten niet in eenzelfde classis zitten, maar wel veel vergelijkbare vraagstukken kennen. Of gemeenten die wel in eenzelfde classis zitten, maar weinig vraag-

stukken kennen die voor alle gemeenten in die classis gelden. Een ordening in een regio kan dan naast de reguliere classicale ordening de mogelijkheid bieden om samenwerkingsconstructies te vormen die recht doen aan specifieke ondersteuningsbehoeften. De classis kan daarnaast een taak houden als 'critical friend', betrokken broeders en zusters die misschien andere vraagstukken hebben, maar juist daarom kunnen helpen om eenzijdigheden of blikvernauwing tegen te gaan. Een nadere kerkhistorische en kerkordelijke verkenning zou kunnen helpen om lering te trekken uit andere wijzen van ordening en samenwerking bij de vormgeving van zulke regionale verbanden.

De specifieke roeping van de predikant binnen de menselijke proporties houden

Verkenning

In bovenstaande verkenning wordt geprobeerd te doordenken hoe de specifieke roeping van de predikant binnen de menselijke proporties gehouden kan worden. Waarbij de kracht van de gaven die aan de gemeente gegeven zijn mogelijk gericht kan worden ingezet. En gemeenten met elkaar en voor elkaar als leden van het heilige lichaam van Christus, onze Heer en Heiland, kunnen leven. In een tijd van transitie, opnieuw zoekend naar de rijke ruimten die ons door God, de Gever van alle goeds, geboden wordt.

Dr. Henk Geertsema is directeur bij het Praktijkcentrum en docent aan de Theologische Universiteit Kampen en hogeschool Viaa te Zwolle.

Geloof in het gezin Online opvoedplein voor ouders en kerken

'Geloof in het gezin' heeft als doel om ouders en kerken te ondersteunen in de christelijke opvoeding van hun kinderen. Via een online opvoedplein worden artikelen, blogs, filmpjes en tips gedeeld.

Voor kerkelijke gemeentes is een stappenplan ontwikkeld om ouders in de geloofsopvoeding te ondersteunen en er zijn praktijkvoorbeelden om inspiratie op te doen. Ook zijn er sprekers en materialen verzameld, voor bijvoorbeeld een opvoedkring of workshop. 'Geloof in het gezin' is een project van de Christelijke Gereformeerde Kerken, maar hoopt ook andere kerken te inspireren. Er wordt samengewerkt met allerlei christelijke organisaties. Naast het verzamelen en onder de aandacht brengen van materiaal dat er al is, wordt (mee)gewerkt aan de ontwikkeling van nieuw materiaal. Zo is er een eenmalig magazine uitgebracht. "Materiaal voor gezinsmomenten rond de Bijbel heeft ook onze aandacht en we zoeken nieuwe wegen om alle ouders hierin een helpende hand te bieden", aldus de projectleiders Ingrid Plantinga en Margreet van den Berg. www.geloofinhetgezin.nl

GKv en NGK versterken diaconaal werk

Donderdag 9 maart was het Diaconaal Steunpunt te gast bij de synode van de GKv. Het Steunpunt kreeg veel waardering voor haar werk en de synode ging akkoord met het vormen van een gezamenlijk deputaatschap met de NGK, onder de naam Deputaatschap Diaconale Zaken (DDZ). Daarmee zetten de Gkv en NGK een belangrijke stap naar verdere samenwerking op het gebied van diaconaat. Het deputaatschap van de GKv en de Centrale Diaconale Commissie van de NGK werken al sinds 2011 samen. En sinds 2012 werkt het Diaconaal Steunpunt ook ten dienste van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Dankzij het nieuwe deputaatschap dragen beide kerken nu de verantwoordelijkheid voor het Diaconaal Steunpunt. De landelijke vergadering van de NGK moet hier in november nog mee instemmen.

Deel je leven

Dit voorjaar verscheen *Deel je leven*, een magazine boordevol informatie en inspiratie voor jeugddiaconaat. In het project *Deel je leven* werken diverse organisaties uit de GKv, NGK en CGK samen aan een sterkere verbinding tussen diaconaat en jongeren in de gemeente. Deze uitgave is daarvan een eerste resultaat en is naast diakenen ook gericht op jeugdleiders. Want we geloven dat juist diaconaat een van de sleutels kan zijn om jonge-

ren de essentie van het evangelie te laten zien en ervaren. Als werkgroep willen we kerken handvatten bieden om jongeren daadwerkelijk te betrekken bij het diaconaat van de gemeente. Download *Deel je leven* via www.diaconaalsteunpunt.nl of bestel het magazine voor € 2,50.

Meldpunt knelpunten kerkorde

In deze maanden vindt vaak de talstelling van nieuwe ouderlingen en diakenen plaats. Als het gaat om talstelling heeft de nieuwe kerkorde duidelijk gevolgen voor de inbreng van diakenen. Het verlies van stemrecht voor diakenen is een punt van aandacht. Loop je in de praktijk tegen knelpunten aan? Meld deze dan bij het Diaconaal Steunpunt via het meldpunt kerkorde. Het Diaconaal Steunpunt heeft overigens een handreiking opgesteld voor het proces van talstelling. Je vindt deze op de website.

Regiobijeenkomsten Samen tegen armoede

In het najaar verscheen het Armoedeonderzoek naar hulpverlening door diaconale organisaties, dat door het Knooppunt Kerken en Armoede is uitgevoerd. Dit onderzoek bracht in beeld hoeveel geld, uren en aandacht kerken besteden aan mensen die in de knel zijn geraakt. Het Knooppunt, waarbij ook het Diaconaal Steunpunt is aangesloten, organiseert de komende tijd diverse regionale bijeenkomsten over het thema armoede. Om elkaar te inspireren, kennis en ervaring uit te wisselen en onderlinge contacten tot stand te brengen of te versterken. In twee

rondes zijn er workshops over Armoede en de kerken, noodfondsen, diaconale platforms en voedselbanken.

- 11 mei regio west/
Het Baken Woerden
- 1 juni regio oost/
Ichthuskerk Deventer-Colmschate

Deelname is gratis. Aanmelden is wel noodzakelijk. Dit kan tot uiterlijk vijf werkdagen voor de bijeenkomst via www.knooppuntkerkenarmoede.nl/regiobijeenkomsten. Hier vind je ook meer informatie over het programma.

In deze rubriek vind je inspirerende voorbeelden van diaconale initiatieven in en door onze kerken. Door voorbeelden met elkaar te delen, hopen we initiatieven te vermenigvuldigen. Heb je zelf een inspirerend voorbeeld? Neem dan contact op met het Diaconaal Steunpunt (www.diaconaalsteunpunt.nl).

Inspirerende voorbeelden ZorgMaatje Oegstgeest

Soms overheerst de stilte in huis. Soms is het enige contact met een hulpverlener of mantelzorg. Dan kan het fijn zijn als er iemand is die met jou meegaat, die bij je langs komt, die met je meedenkt. Dat er iemand is om mee te praten, samen dingen te ondernemen.

Uit gesprekken met allerlei zorg- en welzijnsinstanties en vrijwilligersprojecten komt naar voren dat kwetsbare mensen met een klein netwerk buiten de boot dreigen te vallen. Om deze mensen te ondersteunen en te helpen hun netwerk uit te breiden, hebben drie kerken in Oegstgeest het project ZorgMaatje Oegstgeest opgezet. De Protestantse Gemeente Oegstgeest, de Rooms-Katholieke Kerk, en de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt werken samen in het inzetten van zorgmaatjes waarmee mensen met een klein netwerk worden ondersteund.

Samen praten en dingen ondernemen

Een zorgmaatje is een vrijwilliger van binnen of buiten de kerk, die iemand tijd en aandacht geeft. De vrijwilliger is voor één of meerdere mensen minimaal een jaar een maatje. Samen praten, leuke dingen ondernemen; zoals een wandeling, een spelletje doen of samen ergens heen gaan. Daarnaast wordt samen gekeken of het netwerk kan worden vergroot door oude contacten te herstellen en nieuwe verbindingen te leggen, bijvoorbeeld met welzijnsorganisaties of via bepaalde activiteiten.

Eerste ervaringen

Er zijn inmiddels dertien vrijwilligers geworven. In iedere kerk is met het oog op de werving een korte presentatie gegeven en zijn leden van de projectgroep met ge-

meenteleden in gesprek gegaan. Verder is via plaatselijke bladen geworven. Zorgmaatjes worden toegerust en komen regelmatig bij elkaar om ervaringen uit te wisselen. Er is een coördinator waar zowel mensen die graag een zorgmaatje willen zich kunnen aanmelden, als vrijwilligers die zorgmaatje willen worden. De coördinator regelt binnen een week een gesprek en maakt een match tussen maatje en zorgvrager.

De eerste koppelingen met een zorgvrager hebben inmiddels plaatsgevonden. Deze zorgvragers worden geworven via professionele instellingen. Ook kunnen mensen zichzelf aanmelden of worden aangemeld door familie, burens, kennissen of zorgverleners.

Het ontwikkelen van dit project heeft de samenwerking tussen de drie kerken bevorderd. Het gezamenlijk optrekken heeft een duidelijke meerwaarde. Er heerst 'een goede geest' in de projectgroep die ook overslaat naar de zorgmaatjes. Een enthousiaste cursiste vertelde over het project bij een etentje met vriendinnen. Dat leverde in een klap drie nieuwe zorgmaatjes op!

Column

De baas willen zijn

Almatine Leene

Onlangs ontsloeg president Zuma van Zuid-Afrika onverwachts negen ministers. Het is niet met zekerheid te zeggen wat zijn beweegredenen zijn, maar dat hij daardoor wil laten zien dat hij de baas is, moge duidelijk zijn. Zijn besluit heeft echter desastreuze gevolgen voor de economie van het land en dus voor miljoenen straatarme mensen.

Goed of slecht

Presidenten hebben macht. Daar is op zichzelf niets mis mee. Maar de vraag is hoe zij hun gezag aanwenden. In de Bijbel staan genoeg voorbeelden van mensen die hun macht misbruiken. Denk maar eens aan het bijbelboek Koningen. Van elke koning wordt vermeld of hij goed of slecht was. Macht kan gevaarlijk zijn, zoals bij Hitler of Stalin.

Maar zonder macht is het moeilijk om positieve veranderingen te bewerkstelligen. Koningin Ester en Nelson Mandela zijn daar goede voorbeelden van. Zij hadden het volk voor ogen en niet zichzelf. Zoals Jezus het ultieme voorbeeld is in het afleggen van zijn macht als Zoon van God om anderen te dienen. Hij stelt voor iedereen de norm van dienstbaarheid en heeft daardoor alle macht in hemel en op aarde gekregen.

Macht in de kerk

Niet alleen presidenten en koningen hebben macht. Iedereen draagt in zekere mate gezag. Over kinderen, bij het werk of in de kerk. In wat je zegt en hoe je je gedraagt, heb je invloed en dat moeten we nooit onderschatten. Helemaal als je in een ambt dient, is het goed om je bewust te zijn van je macht. In onze gereformeerde kerken kennen we een redelijke angst daarvoor. Het machtsmisbruik in de Rooms Katholieke Kerk vijfhonderd jaar geleden was een van de redenen voor een reformatie.

Toch kunnen we maar beter erkennen dat

macht een belangrijk onderdeel is van het kerkelijk leven. Al probeer je de structuren zo vorm te geven dat de invloed van een individu beperkt blijft, het is altijd aanwezig. In gesprekken over geloof waarin we normen opstellen voor wie een zogenoemde levende relatie met God heeft. Of als we opinies over bepaalde thema's als richtlijn gebruiken voor wie het Woord van God ernstig opneemt. Als we zekere predikanten en sprekers populairder maken dan anderen. En ga zo maar door.

Dienstbaar zijn

De vraag is dus niet zozeer of mensen macht hebben, maar hoe we die aanwenden... Gaat het in vergaderingen en gesprekken om jouw mening of standpunt of luister je echt naar de ander? Ben je bereid om kritiek te ontvangen en doe je daar iets mee? Het is niet makkelijk om dienstbaar te zijn, maar het is wel het voorbeeld dat Jezus geeft en wat God van ons vraagt. Hij is ook degene die mensen direct bij hun schepping gezag gaf. Daarmee kunnen we veel positieve dingen doen, als we maar gericht zijn op God en op elkaar. In de kerk, maar ook in de samenleving. En dan kunnen we niet stil blijven als iemand zijn of haar macht misbruikt zoals president Zuma doet.

Dr. Almatine Leene is onderzoeker en predikant in Stellenbosch, Zuid-Afrika en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

Kerkrecht

Geestelijk leiding geven

Kornelis Harmannij

Het mandaat van een generale synode

Bij de start van een generale synode zie je veel bevlogenheid onder de afgevaardigden. We voelen ons betrokken bij de toekomst van de kerken. We hebben oog voor de ontwikkelingen van deze tijd. We willen inspelen op de uitdagingen die een jonge generatie kerkleden ons stelt. We willen visie ontwikkelen, leiding geven vanuit Gods woord. Maar gaat ons dat lukken?

In de loop van de synodeweken blijkt dat nog niet mee te vallen. We stuiten in ieder geval al op praktische bezwaren. Ga er maar aan staan: een goed verhaal maken met 32 man. Dat aantal van 32 afgevaardigden is wel minder dan de 36 die er onder de oude kerkorde zaten, maar het zijn er nog steeds veel. Zeker als je bedenkt dat het

Ga er maar aan staan: een goed verhaal maken met 32 man

stuk voor stuk zelfstandige geesten zijn. Die zijn het niet bij voorbaat met elkaar eens en zullen niet klakkeloos achter de mening van anderen aanlopen. Bovendien willen we geen vage betogen ophangen, met wollig taalgebruik waar niemand zich aan stoten kan. Want daar hebben de kerken ook geen voordeel van. We willen visie ontwikkelen, keuzes maken, heldere lijnen uitzetten, perspectief bieden, eensgezindheid uitstralen. Maar nog steeds: dat valt in zo'n brede vergadering niet mee.

Deputaten

Deputaten hebben het daarin gemakkelijker. Een deputaatschap bestaat uit een kleine groep kerkleden die van de vorige synode twee jaar de tijd hebben gekregen om zich over één bepaald thema te buigen. Dat levert in de meeste gevallen een samenhangend en richtinggevend verhaal op, uitmondend in panklare voorstellen. Voor synodeleden is

dat lastiger: zij moeten met een grote groep in een paar maanden tijd een veelheid aan onderwerpen bespreken en er besluiten over nemen. Zeer zelden lukt het hen om een in-

houdelijk wezenlijke bijdrage toe te voegen aan wat de deputaten al op tafel hebben gelegd. Laat staan om als synode een heel andere weg in te slaan dan

was voorgesteld. De meeste amendementen en tegenvoorstellen worden dan ook afgestemd. Op detailniveau kunnen we wel verbeteringen aanbrengen, maar op hoofdlijnen kiest de meerderheid van de synodeleden er uiteindelijk steeds weer voor om zich aan te sluiten bij de voorstellen van de diverse deputaatschappen.

Bezieling

Toch kan zo'n generale synode goede geestelijke leiding geven. Niet zozeer dus doordat ze iedereen omver blaast met diepzinnige betogen. Maar wel doordat elke synode begint met de verrassende ontdekking dat we als afgevaardigden gegrepen zijn door dezelfde Heer. Die 32 zelfstandige kerels, met hun eigen karakters en ervaringen, hun eigen inzichten en wijze van denken, ze buigen zich allemaal bescheiden voor diezelfde God die we nodig hebben voor onze redding. Wat gaat daar een geestelijke bezieling van

uit! Je zegt het tegen elkaar: dit moeten we vasthouden! Je neemt het mee als rijke herinnering voor straks, als je weer gewoon bezig bent als predikant of ouderling. Nee, het lukt niet altijd om dat geestelijke niveau te handhaven. Want ook binnen de ene kerk van Christus worden verschillende keuzes gemaakt. Dat kan botsen, op een generale synode evengoed als in een plaatselijke gemeente. Maar opnieuw geeft dat een opening om geestelijk leiding te geven. Dat je niet een meerderheidsbeslissing forceert of de kerken overvalt met nieuwe ideeën die direct overall geëffectueerd zouden moeten worden. Het is een geestelijke houding wanneer synodeleden beseffen: de kerk is niet van ons, maar van Christus. En wij vertegenwoordigen de kerken wel, maar we zijn de kerken niet. We zijn slechts afgevaardigden.

In dienst van de kerken

Die bescheiden rol van de generale synode klinkt al door in de kerkorde, artikel 67.4.

In de generale synode komen alle kerken bijeen ter regeling van de zaken:

- die de kerkorde daarvoor aanwijst, of
- die in de classes niet konden worden afgehandeld, of
- waarvan door de kerken eerder is afgesproken om die gezamenlijk in de generale synode te behartigen.

Het zijn de plaatselijke kerken waar de Geest van Christus mensen bij elkaar brengt. Het werk van een classis of van een generale synode is daarvan slechts een afgeleide. De synode kan nooit het 'hoogste' gezag worden, want zo hoog als de hemel kan

een synode niet reiken. En daar in de hemel zetelt het Hoogste Gezag. Die Heer heeft geen kerkelijke organisatie nodig om zijn mensen te bereiken. Hij doet dat rechtstreeks, door Woord en Geest.

Maar daarmee is dan wel een nuttige plaats aangewezen voor een generale synode. Als kerken van de ene Heer voelen we ons met elkaar verbonden. We zoeken elkaar op, we delen onze ervaringen, we willen aan elkaar en aan de wereld om ons heen laten zien hoe we samen kunnen optrekken vanuit de wijsheid die we van

God hebben ontvangen. Zo blijken we in staat om gemeenschappelijk dingen te regelen en gezamenlijk contacten te onderhouden met andere instellingen of andere kerkgemeenschappen. Ook onderlinge conflicten of spanningen kunnen we op dit forum bespreken en soms zelfs oplossen.

Het past bij dit hele gebeuren dat deputaatschappen een grote invloed hebben. Want deputaten brengen hun rapport dan wel uit aan de synode, maar deze rapporten worden maanden van te voren al gepubliceerd voor de kerken. De kerken kunnen meedenken en meepraten. Er verschijnen commentaren in de media. Dat alles heeft zijn invloed op de synodeafgevaardigden. Hun taak is niet om in conclaaf allerlei ongedachte beleidswendingen te bedenken, maar om te besluiten over de zaken die door deputaten zijn voorbereid en door de kerken zijn becommentarieerd.

Bezinning

Is de generale synode dus niet meer dan een 'besluitenmachine'? Daar komt het prak-

Als kerken van de ene Heer
voelen we ons met elkaar
verbonden

De kerk is niet van ons,
maar van Christus

De kerken kunnen
meedenken en meepraten

tisch gezien vaak wel op neer, ja. Maar juist in dat dienend nemen van door anderen voorgedraaide besluiten kun je een geestelijke opstelling tonen: we komen niet bij elkaar om de kerken te sturen in de door ons gewenste richting, maar om hen te ondersteunen op hun weg achter Christus aan.

Daarom is het waardevol dat de synodes van de laatste jaren steeds nadrukkelijk beginnen met bezinningsbijeenkomsten. We leren elkaar kennen, als persoon en vooral als christen. We spreken met elkaar uit voor Wie we dit doen. En zo gaan we vervolgens aan de slag.

We spreken met elkaar uit
voor Wie we dit doen

Deputaten Kerkelijke Lasten, bijvoorbeeld, zijn drie jaar geleden aan het werk gezet met de vraag of we als krimpende kerkgemeenschap de hele landelijke organisatie nog kunnen dragen. Het is goed dat zij niet alleen hebben gekeken naar de financiële mogelijkheden (die zien er op korte termijn nog redelijk gezond uit) maar in hun voorstellen speciale aandacht geven aan visie-vragen: waarvoor zijn we kerk, waar willen we als kerken naar toe? Daarbij geven ze het idee mee om de vele deputaatschappen die er zijn, enigszins te ordenen, zodat het voor zowel synodeleden als 'gewone' kerkleden nog een beetje overzichtelijk blijft. Des te beter zal het de synode lukken om een vaste koers te varen, ten dienste van de kerken.

Kornelis Harmannij is predikant in Best en scriba van de generale synode Meppel 2017.

Zo'n vakantie

Zo'n vakantie bemiddelt in vakanties voor broeders en zusters die om financiële redenen niet op vakantie kunnen!

Heeft u een vakantiewoning of caravan die u in het hoogseizoen één of meerdere weken kosteloos aan hen ter beschikking wilt stellen?

Denkt u zelf voor bemiddeling in aanmerking te komen?

Wilt u ons werk met een gift steunen?
Ons IBAN-bankrekeningnummer is **(NL68ABNA0) 474155803** t.n.v. ZO'N VAKANTIE te Zwolle.

Voor meer informatie, de flyer of aanmeldingsformulier:

Zo'n vakantie
p/a Burg. Vos de Waelstraat 2
8011 AT ZWOLLE
Telefoon: 088-0031 900
E-mail: zovakantie@gbouw.nl

